

АНТРОПОНІМІЧНІ РЕАЛІЇ ЯК АКТУАЛІЗАТОР ІСТОРИЧНОГО ЧАСУ І ПРОСТОРУ

**(на матеріалі драми Л. М. Старицької-Черняхівської
«Гетьман Дорошенко»)**

Категорії часу і простору є найбільш універсальними категоріями культури; вони втілюють «світосприйняття епохи, поведінку людей, їх свідомість, ритм життя, ставлення до речей; жодний «показник культури» не характеризує в такому обсязі й повноті її «суть», як розуміння простору й часу» [3: 84]. У просторово-часових структурах відбивається духовний досвід як окремих індивідів, так і суспільства в цілому. Зміни в системі просторово-часових уявлень є показником змін у світосприйнятті епохи, зсувів, що відбуваються в культурі: «... форми сприйняття простору й часу є специфічними для кожного культурного кола і тому є важливою, глибинною характеристикою тієї чи іншої культури» [6: 108]. Саме тому сприйняття і відображення простору і часу є основною складовою визначення як типу культури в цілому, так і типу мистецтва зокрема.

Система просторово-часових уявлень майстра художнього слова є важливою і необхідною складовою його художнього мікросвіту. У текстових категоріях часу і простору відбивається весь комплекс проблем, пов'язаних з виникненням і функціонуванням художнього тексту (ХТ), від власне лінгвістичних до філософсько-культурологічних.

Значущість просторово-часових параметрів для організації ХТ неодноразово підкреслювали дослідники. «Часові і просторові параметри є не тільки каркасом твору, а й одним з дійових засобів організації його змісту» [2: 228]. Просторово-часові уявлення митця визначають своєрідність структури, створюють «основу композиції твору» [1: 97], особливо в жанрі історичної прози, поезії, драматургії. Сучасні дослідження ХТ спрямовані на виявлення

взаємозв'язку художнього часу і простору (ХЧП) з сюжетом, композицією, системою художньої образності, визначенням жанрового різновиду художнього твору. Увага мовознавців зосереджена, в основному, на лексико-граматичних засобах вираження часових і просторових категорій, проте онімна лексика (ОЛ), що є найбільш чітким локально-темпоральним показником, носієм історико-культурної інформації і актуалізатором ХЧП, в зазначеному аспекті залишається недослідженою.

Саме власні назви (ВН) у тканині будь-якого ХТ найбільш чітко окреслюють час і простір, в якому відбувається дія. Оніми «завжди мають свої очевидні і приховані художні мотивації (...) що розкриваються в літературній композиції тексту і за його межами (історичні мотивації та асоціації) [11: 83]. Ці асоціації є найбільш вагомим чинником побудови ХЧП у творах на історичну тематику, де ВН беруть активну участь у створенні колориту зображуваної епохи. Саме функціонуванню ВН як засобу відтворення історичної доби присвячена пропонована розвідка. Крім того, майже недослідженим залишається питання ролі і функціонування ОЛ та окремих її розрядів у жанрі історичної драматургії, що зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Отже, **тема** представленої розвідки — антропонімічні реалії (АР) як актуалізатор історичного часу і простору, **предмет** — АР в жанрі історичної драми. **Матеріалом** дослідження послужила маловідома сьогодні драма Л. М. Старицької-Черняхівської «Гетьман Дорошенко», де відтворено одну з найтрагічніших сторінок української історії [10] (при цитуванні будемо вказувати лише сторінки).

Художній доробок Л. М. Старицької-Черняхівської, доньки і творчої спадкоємиці видатного українського літератора і громадського діяча М. П. Старицького, лише в наш час стає приступним широкому читачеві і вченим-філологам. Її творчість, що вирізняється сталістю ідейно-естетичної концепції, вірністю одного разу обраній історичній тематиці, високою художньою майстерністю, є неперехідним внеском до скарбниці національної літератури і духовності. Полум'яна патріотка, людина високої освіти і культури, письменниця дотримується чесності, безкомпромісності й непристосовництва аж до трагічного кінця

свого життя, і на сторінках своїх творів вона так само безкомпромісно відтворює історичну правду про минуле рідного народу, одним із періодів якого є час гетьманування *Петра Дорошенка*, що прагнув воз'єднати Україну, поділену між Росією і Польщею внаслідок Андрусівського перемир'я 1667 року. Багатогранна і трагічна українська дійсність часів Дорошенківщини відтворюється у драмі завдяки широкому використанню як у ремарках, так і в тексті дії ОЛ, представлені різними класами й розрядами, найбільшим з яких є антропонімічний шар, який містить антропоралії доби, що зображується письменницею з позицій історичної правди.

АР насичують контекст численними асоціаціями й експресивними нюансами, обумовлюють сюжетну побудову і визначають локально-темпоральні параметри п'єси. Антропоніми називають персонажів — історичних осіб і вигаданих, а власне ім'я (ВІ) головного персонажа винесено в заголовок, завдяки чому створюється своєрідна перспекція, зацікавлення, виникають певні асоціації з історичним минулим і окреслюється ХЧП драми. «У перший момент заголовок ще є малозмістовним, проте семантика, закладена в одному чи кількох словах назви, дає перший орієнтир, за яким буде організовуватись сприйняття тексту як цілого. Отже, заголовок — перший компонент прямого, проспективного зв'язку між заголовком і текстом [7: 168]. ВІ, винесене в заголовок, є найбільш частотним, читач / глядач зустрічається з дистантними повторами різних його варіацій, починаючи зі вступної ремарки та перших сторінок оповіді, а словосполучення-заголовок *гетьман Дорошенко* авторка уживає лише двічі у відповідних мікроконтекстах у мові самого головного героя: 1-й раз — під час діалогу *гетьмана з російським послом*, що намовляє *Дорошенка* на перемир'я з *Москвою*; ВІ акцентує на гідності й великій відповідальності *гетьмана* перед батьківщиною («*Ні, гетьман Дорошенко не продає отчизни ні за що*» [148]), і 2-й раз — наприкінці твору під час сумних роздумів *Дорошенка* про підступність лівобережного гетьмана *Самойловича* та зраду багатьох найближчих прихильників; ВІ поєднується в мікроконтексті з астіонімом *Чигирин*, що є останньою твердиною *гетьмана* і символом мужності, незламності борців («*Ще гетьман Дорошенко в Чигирині*» [180]).

Антропонімікон драми чітко розподілений за локальними, темпоральними та ідейно-тематичними настановами. Це головний персонаж *Петро Дорошенко* та його дружина *Прися*, тесть полковник *Яненко*, їхня рідня — *Галя* та її чоловік *Роман*, спільники й супротивники гетьмана — *Брюховецький*, *Ганджа*, *Дем'ян Многогрішний*, *Дрозд*, *Іван Сірко*, *Лукаш Мартинович*, *Куций*, *Іван Мазепа*, *Опара*, *Пушкар*, *Ромадановський*, *Самойлович*, *Сомко*, *Суховій*, *Терешко*, *Тетеря*, *Ханенко*, султан *Махмуд четвертий*.

Окрему групу становлять Ві осіб, що вже за часів *Дорошенка* були особами історичними; у контексті драми це Ві *Богдан* [63] і *Виговський* [84], що уживаються з різними конотаційними настановами. Ві *Виговський* у відповідному онімному й лексичному оточенні уживається в мовленні *Дорошенка* у контексті спогадів про боротьбу між *Павлом Тетерею* та *Іваном Виговським* за гетьманську булаву, і створює, крім ретроспекції, опозицію між амбіціями колишніх гетьманів та намірами *Петра Дорошенка*, про що відверто каже *Іван Мазепа*: «Д о р о ш е н к о. (...) скажи мені, чи сих думок не думав *Брюховецький*, чи не з-за них *Тетеря* видирав в *Виговського* гетьманській клеюди? М а з е п а. (...) вони шукали лиш своїх приват, а не рятунку краю, а ти ідеши за *Україну*» [84].

Інші, протилежні конотації створює Ві *Богдан*, що уживається у контексті спогадів у мовленні *Яненка* [63; 65], *Дорошенка* [80; 155], і овіюється теплом спогадів про гетьмана-визволителя і водночас гірким сумом при погляді на сучасну героям історичну ситуацію: «*Чи то ж на те Богдан, заступник наш, нас вибив із неволі, щоб пахолок нікчемний руйнував усю його роботу*» [63]; «... *пожуримось та ті часи згадаєм, як ще Богдан наш з нами був*» [65]; «... *щоб всі повстали знов, як встали за Богдана*» [80]; «... *хай клянуть Богдана за те, що їх з неволі врятував*» [155]. В аналогічному ключі уживається й двокомпонентна антропономінація у складі словосполучення: «*Як гетьман наш Богдан Хмельницький зявся проти ляхів, пішли за ним усі*» [136]; два наступних уживання Ві зустрічаються у контексті діалогу між *Дорошенком* і *російським послом* у мовленні гетьмана і створюють зловісну приховану конотацію, проспектуючи майбутнє протистояння *Петра Дорошенка* і *Москви* з її колонізаторською політикою, незважаючи на колишні сподівання *Богдана Хмельницького* на рівноправне

поєднання: «*Гетьман наш Богдан Хмельницький сам, по добрій волі злучився із Москвою (...) як вільний з вільним, рівний з рівним*» [146]; «*Мій антицесор, гетьман наш Богдан, як до братів, пристав до вас, до кривих, а ви йому віддячили за те, що безчестям його і військо відкрили*» [147].

У процесі відображення історичної дійсності художник слова завжди використовує певні, історично обумовлені імена. Проте «у переважній більшості дійові персонажі з точки зору психологічної і характерологічної оцінки є багатограними. Зміни у поведінці персонажа, житті, у ставленні до нього (...) можуть розкриватися різноманітними мовними прийомами» [4: 165], в т. ч. і антропономіаціями. Різні засоби номінації персонажів, змінюючи один одного, актуалізуються в художньому контексті, поступово вибудовуючи номінаційне поле того чи іншого персонажа, демонструючи еволюцію художнього образу у замкненому ХЧП і розкриваючи авторську концепцію твору. У досліджуваній драмі за цим принципом побудовано номінаційні ряди (НР) багатьох персонажів. Перш за все, це іменування головного героя, гетьмана *Петра Дорошенка*, чий НР є центральним у системі номінацій, відповідно до цього його варіативність і частотність уживання є найбільш високою: протягом 138 сторінок тексту драми прізвище *Дорошенко* уживається 24 рази, *ВІ Петро* — 7; синоніми-апелятиви *гетьман* — 50; *пан гетьман* — 11; *ясновельможний гетьман* — 11. В цілому НР головного персонажа містить 47 компонентів — лексем і словосполучень, що уживаються у контексті 195 разів, не враховуючи ремарок.

Система номінацій головного персонажа чітко узгоджується з локально-темпоральними параметрами дії. Спочатку *Петро Дорошенко*, як вказує вступна ремарка — «*полковник черкаський*» [59], і відповідно до цього уживаються різні номінаційні варіанти: *полковник Дорошенко* [71]; *мосціпан Дорошенко* [148]; *Петро*; *гетьман Петро* [179]; *полковник наш суворий* [73]; *полковник славетний* [74]; *пан полковник* [83]; *полковник* [83]. З початком 2 дії, після обрання *Дорошенка* гетьманом з'являються й відповідні номінації: *гетьман Дорошенко* [148]; *наш гетьман* [96]; *гетьман наш* [98]; *ваш гетьман* [176]; *гетьман ваш* [161]; *мій гетьман* [103]; *пан гетьман* [92]; *пан гетьман наш* [110; 178]; *правобережний гетьман* [180];

гетьман преславний [162]; завзятий і славний гетьман [152]; гетьман і батько [160]; гетьман і батько наш [156]; ясновельможний [93]; ясновельможний гетьман [99]; ясновельможний пан [134]; вельможність твоя [152]; батько [112]; батько наш [94]; орел [98]; орел-козак [94]; мосціпан [173]; друже [149]. Після одруження Дорошенка з дочкою полковника Яненка Прісею, тесть закономірно звертається до гетьмана по-родинному: син [125]; сину мій [82]; друже мій і сину [187]; дитя моє [192], а в мові персоніфікованої матері — України наприкінці твору номінації сину мій, укоханий і вірний; мій найдорожчий сину; дитя моє [192] стають урочистим і водночас скорботним гімном високій людяності й патріотизму гетьмана Петра Дорошенка, який заради того, щоб осушити сльози й кров, якими стікає рідна земля, добровільно зрікається гетьманства і йде в московську неволю.

Національну забарвленість зображуваної епохи передають номінації, вжиті у мовленні російського посла відповідно російською мовою: *Петр Дорофеев* [145]; *гетман* [140]; *славный гетман* [144]. Таке використання іншомовної «мовленневої оболонки» є цілком доречним і закономірним, оскільки «форма ситуації в тексті забарвлена національно» [9:57] (в даному випадку контекст відбиває ситуацію прийому Дорошенком російського посла). Історичний колорит епохи також яскраво передає описовий зворот «той гетьман Дорошенко, що запродав наших дітей невірі» [154]. Отже, НР головної дійової особи побудовано відповідно до історичної правди, законів реалістичного письма; номінації чітко узгоджуються з контекстною ситуацією і параметрами ХЧП.

Наступним за кількістю компонентів і частотністю уживання є НР *Івана Самойловича*, що посів гетьманство на лівобережній Україні, цілковитого антипода Петра Дорошенка (30 компонентів НР, уживаних 50 разів). Ці два персонажі протиставляються один одному протягом усієї драми з т. з. характерів, світобачення, політичних переконань і навіть з т. з. кохання до Прісі, Дорошенкової дружини, яку, за художньою версією Л.М.Старицької-Черняхівської, звів Самойлович. НР обох персонажів, узгоджуючись з локально-темпоральними показниками драми, протиставляються, однак, за своєю семантикою і конотативними нашаруваннями. Так, *Самойлович* [71] на початку драми — полковник *Самойлович* [92];

полковник тогочиний [64]; той [87]; той вирлоокій [96]; той, що ще тоді на хутір ваш прибився з Дорошенком [96]; козак [110]; коханець молодий [130]; веселий хорошун, принадливий полковник **Самойлович** [130]; далі — гетьман **Самойлович** [150]; пан гетьман **Самойлович** [181]; лівобережний гетьман **Самойлович** [172]; ясновельможний гетьман **Самойлович** [181]; твій гетьман [182]; гетьман свій [183]; гетьман новий [175]; лівобережний гетьман [169]; гетьман-пін [151]; попович [177; 180]; попович той [181]; попенко твій [182]; хитрий і мудрий лис [178]; господар твій [182]; розрадник [188]. Негативну, зневажливу експресію, поряд з номінаціями *гетьман-пін*, *попович* містять також номінації *запроданець московський* **Самойлович** [174]; *той пес* [127]; *лукавий тхір*, *дурень*, *блазень* [130]; *драпіжний вовк*, *негідний лис* [172]; *глитай* [178], вказуючи на ставлення до **Самойловича** гетьмана **Дорошенка** і підсилюючи їхнє протистояння, що протягом усієї драми, майже від її початку, простежується у різних мовленнєвих та контекстних ситуаціях, правдиво відбиваючи історичні реалії: «П р і с я. (...) **гетьман** немов сліпий, глухий або німий, вночі не спить, блукає по покоях, удень мовчить (...) і **Самойлович** теж у справах тих, таємних радах найперший скрізь, але проте живе й своїм життям: веселий, смілий, гожий. У нього все: і пісня, й рада, й жарт. Приїде він — і все повеселіша, мов сонечко у хату увійде» [98]; «Д о р о ш е н к о. Ну ж, пані, хто був **той пес**, якому віддала ти честь мою, і радости, і щастя, через кого знеславила мене і соромом **ім'я моє** укрила?» [127]; «Д о р о ш е н к о. (...) Побачимо ж, як **гетьман Самойлович** зустрінеться із нами (...) а **гетьмана** покличемо на герць: хай гетьманує той, хто переможе (...) Та перще хай **Москву** зборонить він від турка. Проміяла вона мене на **гетьмана-попа**» [151]; «... **гетьман Самойлович** силкується нас знищити» [109]; «М а з е п а. Нас сповіщає **гетьман Самойлович**, що з військом він московським вируша до нас сюди, щоб рачив **твоя милість** прибуть до них у табір і йому до ніг зложить гетьманські клейноди» [172]; «С і р к о. **Глитай**. Він проглотить бажає **Дорошенка**» [178]; «**Перекажи ти гетьману своєму**, що хоч лишилось тут у **Дорошенка** лиш жмені дві останніх козаків, але (...) вони умруть за **гетьмана свого**» [183].

У контексті 5 дії номінації *ясновельможний гетьман* **Самойлович** — *пан* **Дорошенко** створюють опозиційну кульмінацію між

двома історичними постатями — дійовими особами драми — гетьманами *Дорошенком* і *Самойловичем*, який, заручившись підтримкою російського царя, прагне усунути *Дорошенка*. Зазначена опозиція відбиває історичні реалії і підсилює експресію трагізму, приреченості *Дорошенка* як історичної постаті, створює перспекцію подальшого розгортання подій, коли *Петро Дорошенко* змушений буде зректись гетьманства. Лексема *пан* підкреслює зневажливе ставлення нового гетьмана *Самойловича* та його людей до супротивника і гідність старого гетьмана, що твердо дотримується однієї позиції: «К о з а к. **Ясновельможний гетьман Самойлович до пана Дорошенка лист** (...) Д о р о ш е н к о. *Мовчи!* (...) *Не пан я тут, а гетьман!*» [181].

Наприкінці драми опозиція *ВІ пан гетьман Самойлович — Дорошенко* висвітлює апогей трагізму, крах політичної долі *старого гетьмана*, якого мають силою привести до табору *Самойловича*: «*Загадує пан гетьман Самойлович у табір Дорошенка привести*» [196]. Трагізм підсилює подальше прощання *Дорошенка* зі своїм оточенням, з *Чигирином*, що був «*вірний, незрадливий*», та його болісне звертання до стягів: «*Шуміли ви на славу Дорошенку, ох, а тепер схиліться хоч над ним в останній раз, все гетьману новому уклонітесь ви...*» [196].

Отже, зазначена опозиція, що побудована відповідно до історичної правди і законів реалістичного письма, вияскравлює основний конфлікт драми; використання стилістичного прийому антитези чітко узгоджується з контекстною ситуацією і параметрами ХЧП.

Аналогічно побудовано НР й інших персонажів. Так, наречена, а потім дружина гетьмана *Пріся* на початку твору отримує номінації *Прісінька* [90]; *голубка* [91]; *голубонька* [83]; *голубонька моя*; *голубонька кохана* [92]; *дитина* [104]; *моя кохана* [103]; *квіточка моя рожева* [103]; *зоре* [105]; *пані* [107]; *гетьманиша* [91]; *гетьманиша наша* [96]; *моя гетьманиша лоба* [90]; *ясновельможна* [116]; *ясновельможна пані* [93]; *вельможна господиня* [108]. На початку 3 дії, після виявлення її подружньої зради, спочатку в мовленні *Галі* уживаються номінації *бідна*, *сердешна* [119]; *сестриченька ріднесенька*; *дитинонька*, *сестриченька моя*; *квітонька моя рожева*; *квітка* [120], а далі, в мові *Дорошенка* під час останньої розмови з дружиною —

гадина [128], і описова конструкція — *гадюка, що виплудилась з ран моїх* [130].

Образ *Галі*, названої сестри *Прісі*, овіяно фольклорно-романтичним серпанком, і НР чітко відбиває цю тональність — більшість компонентів містять демінутивні зменшено-пестливі суфікси: *Галя* [69]; *Галочка* [66]; *Галюсенька* [74]; *Галюся* [74]; *Гармаша дочка* [71]; *голубка* [124]; *голубочка* [98]; *голубонька кохана* [124]; *голубонька кохана моя* [94]; *молодичка* [95].

Відповідно до просторово-часових параметрів побудовані й інші НР:

Брюховецький [63] — *гетьман Брюховецький* [62]; *нікчемний Брюховецький* [102]; *Івашко* [62]; *Іуда* [122]; *гетьман* [111]; *гетьман наш* [62]; *зрадник сей* [63]; *лівобережний гетьман* [110]; *гетьман твій* — *Іуда й кат* [110]; *кат* [122];

Дем'ян Многогрішний [123] — *Дем'ян* [125]; *той Дем'ян* [123]; *Демко* [148]; *наказний* [124];

Іван Сірко [111] — *Іван Сірко, кошовий запорозький* [64]; *Іван* [180]; *Сірко* [109]; *кошовий* [112]; *добрий друже* [181]; *пан кошовий* [111];

Мазепа [71] — *Іван* [99]; *пан писар* [124]; *владика наш султан Махмуд четвертий* [152] — *султан* [77]; *могутній султан* [152]; *могутній і славний султан* [152]; *падишах* [152]; *преславніший великий падишах* [162];

Яненко [71] — *славний полковник Яненко* [75]; *батько* [66]; *мій батько* [86]; *рідний батько* [119]; *тато* [67]; *дядько* [88]; *полковник* [64]; *наш полковник* [85]; *пан полковник* [122].

НР *матері гетьмана Дорошенка* у ремарках містить ВІ (*черниця Митродора* [112]), посесивні утворення (*мати Дорошенка* [112], *мати Дорошенкова* [134]), і синонім-апелятив *мати* [113], а в мові персонажів цей НР закономірно розподілений за ситуацією уживання: *мама* [112], *матусенька* [112; 134], *матінка*; *матуся* [134] в мовленні *Дорошенка* і *ясновельможна паніматка* [134] в мовленні *козака* із гетьманської світи. Цей персонаж, що згодом переростає у персоніфікований символ *матері-України*, також тісно пов'язаний з параметрами ХЧП — *мати* остереігає *сина-гетьмана* від фатальних помилок, у діалозі *матері з сином* (дія 3, ява 11 [134—138]) авторка створює перспекцію

майбутнього краху всієї політичної кар'єри *Дорошенка*, гармонійно поєднуючи художній вимисел з історичною правдою.

Правдивому відтворенню історичного колориту сприяють також безонімні номінації (БН), безонімні НР окремих дійових і тільки згадуваних осіб, що побудовані письменницею в реалістичному ключі: *король* [62]; *матір ігумена* [131]; *хан* [11]; *хан татарський* [79]; *кримський хан* [146; 148]; *турський цар* [79]; *татарський мурза* [89]. НР *московського посланця* містить негативно-іронічні конотації: *посланець* [140]; *заступниче й порадниче спасенний* [147]; *сліпець, негідний хлоп* [148], демонструючи відвертий гнів і обурення *Дорошенка* політикою російського царя.

НР *московського царя* є неоднорідним: *цар* [141]; *східний цар* [76]; *великий цар* [141]; *великий і пресвітлий цар* [141]; *преславетний цар і государ* [141]; *світлий цар, московський государ* [143] в мові *Дорошенка*; *наш великий царь* [144]; *наш великий царь и самодержець Руси* [140]; *государь* [142; 143; 145]; *государь наш* [142]; *царь-государь* [144; 147]; *царь, великий государь* [142]; *царь и государь* [145] — номінації в мові *посла* закономірно уживаються російською мовою, створюючи національний колорит.

Відтворенню історичної правди сприяють і оніми, вжиті у функції компаративів: «*Не гетьман я, а зрадник! Од хреста я одступивсь, мов той Іуда*» [161] під час відчуття гетьманом мук сумління за наруги татар над християнськими святинями; «*Не Ірод, не Каїн я. Дітей не загублю*» [163] в мовленні *Дорошенка*, що відмовляється відправити дітей у султанську неволю; «*той гетьман твій — катюга, Ірод, Каїн*» [165] у мовленні *баби*, що звинувачує *Дорошенка* у стражданнях народу. ВІ *Ірод, Каїн* — символи жорстокості та підступництва, що у сполученні з лексемою *катюга* утворюють стилістичну фігуру градації, акцентують на ставленні до трагічної історичної ситуації представників народу, який потерпає від *татар* — «спільників» гетьмана *Дорошенка* у визволенні та з'єднанні України.

Множинні номінації *лицарі Христа* та *Іроди* утворюють контрастну опозицію, висвітлюючи ставлення дійових осіб і народу до *Дорошенка* та його спільників, і *татар*; причому друга номінація має розгорнутий НР, насичений негативною експресією: *Іроди* [88]; *вороги Христові* [137]; *ругатели Христа* [146]; *татари* [69];

ті татари [125]; *татарва* [62]; *бусурмани* [67]; *той клятий бусурман* [125]; *всі бусурмани* [111]; *кляті бусурмани* [62]; *ваші бусурмани* [125]; *невіра* [100]; *проклята невіра* [88]; *та проклята невіра* [79]; *та татарва, нехрещена, проклята* [111].

Таким чином, результати дослідження АР як актуалізатору ХЧП в історичній драмі Л. М. Старицької-Черняхівської «Гетьман Дорошенко» показали, що прагматична спрямованість жанру історичної драми визначає певні особливості функціонування антропонімів. Для антропономіацій драми характерним є реальне історичне підґрунтя, широке уживання ВІ реальних історичних осіб. Всі антропономіації, а також БН служать відтворенню історичної правди, чіткому визначенню місця і часу дії. Ім'я історичної особи, маючи у свідомості автора й читача / глядача «пряму референцію з конкретною особою» [5:113], життя й діяльність якої пов'язані з певною історичною добою, є вагомим чинником побудови ХЧП. АР у контексті художнього цілого містять також яскраву символіку, що значно посилює сценічні художні можливості індивідуально-авторської онімної палітри, творячи своєрідний пам'ятник поглядів, понять і уявлень народних [8:5].

Література

1. Брандес М. П. Стилистический анализ. — М., 1971.
2. Гей Н. К. Время и пространство в структуре произведения // Контекст — 1974. Литературно-критические исследования. — М., 1975.
3. Гуревич А. Я. Категории средневековой культуры. — М., 1972.
4. Иванова Н. И. Текстобразующая функция вариативных способов именованія персонажей (на материале произведений В.Аксенова) // Восточноукраинский лингвистический сборник: Вып. 6.— Донецк, 2006.
5. Калинин В. М. Поэтика онима. — Донецк, 1999.
6. Кнабе Г. С. Историческое пространство и историческое время в культуре древнего Рима. — М., 1985.
7. Кожина Н. А. Заглавие художественного произведения: онтология, функции, параметры типологии // Проблемы структурной лингвистики. 1984.— М., 1988.

8. Морошкин М. М. Славянский именовслов или собрание славянских личных имен в алфавитном порядке. Составлен священником М. Морошкиным. — СПб., 1867.
9. Науменко А. М. Філологічний аналіз тексту (Основи лінгвопоетики). — Вінниця, 2005.
10. Старицька-Черняхівська Л. М. Драматичні твори. Проза. Поезія. Мемуари / Вступ. стаття, упорядкув. та приміт. Ю. М. Хорунжого. — К., 2000.
11. Фоякова О. И. Имя собственное в художественном тексте. — Л., 1990.